

UNA ANÀLISI FENOMENOLÒGICA SOBRE EL CONCEPTE DE «TRADICIÓ» EN BASE AL TEXT DE HUSSERL SOBRE L'ORIGEN DE LA GEOMETRIA

JOAN GONZÁLEZ-GUARDIOLA

*Universitat de les Illes Balears
Societat Catalana de Filosofia*

Si ens interroguem sobre el concepte «tradició», és més fàcil que acostumem a pensar en festes, usos i costums i societat que no pas en les ciències, quan és ben cert que bona part de les nostres ciències no deuen tan sols el seu rigor i fortalesa al mètode, sinó a la seva capacitat per instituir-se com a tradicions. Husserl agafa com a exemple d'aquest fet la geometria, i en un cèlebre annex a *La crisi de les ciències europees i la fenomenologia transcendental* hi dedica una anàlisi minuciosa que té importància en la filosofia contemporània per la seva fertilitat, i del qual, defensem nosaltres, podrien seguir-se els rudiments d'una teoria fenomenològica sobre la tradició, encarnada textualment en la forma que Husserl batejarà com a «meditació històrica»¹.

1. El text de *Die Frage nach dem Ursprung der Geometrie* va aparèixer com «Beilage III» al capítol 9-a de *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie*, començada a 1936, i ocupa les planes 365-386 de l'edició de Husserliana (volum

1/ L'estructura de la pregunta per l'origen de la geometria

La pregunta per l'origen de la geometria *com a meditació històrica* no és: (a) ni la pregunta filològicohistòrica, ni (b) un informe (*Erkundung*) sobre els primers *geòmetres* que van formular teoremes geomètrics purs, demostracions i teories, ni (c) tampoc un informe sobre els determinats teoremes que van descobrir.

L'interès fenomenològic i, per tant, filosòfic de la pregunta per l'origen de la geometria, al contrari, rau en un tornar a preguntar pel sentit més originari, «*pel qual una vegada va néixer la geometria i des d'aleshores ha esdevingut tradició de segles, seguint encara en un viu treball continuat per a nosaltres*»². La conjunció de coordinació (*und*) és especialment subratllada per Husserl en vistes a assenyalar el

VI) de 1954; aquest serà el text que Derrida traduirà el 1962 al francès, desvetllant-lo com a text origen de bona part de les seves reflexions més rellevants (amb la primera *Investigació Lògica*, que comentarà exhaustivament a *La voix et le phénomène*). També M. Merleau-Ponty hi dedica una lectura molt atenta a unes lliçons dels anys 1959 – 1960 al *College de France*, ara editades per R. Barbaras (*Notes de cours sur 'L'origine de la géométrie' de Husserl*, Paris: PUF, 1995). L'aproximació de Merleau-Ponty al text de Husserl es fa en el context d'un lliçó que proposaven comparar el text de Husserl i el de *Unterwegs zur Sprache*, de Heidegger, a la vista de comparar la concepció que del llenguatge presenten el darrer Husserl i el darrer Heidegger; per tant, un context allunyat d'una reconstrucció del text husserlià *per se*.

2. Hua VI, pàg. 167. La nota a aquesta oració subratlla encara més: «Així també per a Galileu, i des del Renaixement, en un treball viu i continu que és a la seva vegada tradició». És important remarcar, doncs, que ara, en el moment en el qual s'entra a considerar un «cas concret» de la ciència (la geometria), s'observa el cas del procediment entre la ciència anterior al Renaixement i la posterior des del mateix *continuum* en el qual se'ns explicitarà posteriorment l'esquema de la síntesi continuada; és a dir, com a continuïtat, i no com a ruptura. El mateix sentit de ciència, *en aquest sentit formal i formant part d'aquell esquema de síntesi continuada*, roman per a Husserl a la ciència premoderna i a la moderna.

caràcter específic del vincle entre aquestes dues parts de la pregunta: la pregunta per l'origen de la geometria és, doncs, la pregunta pel sentit «pel qual una vegada va néixer» i pel qual «ha esdevingut tradició»; i tradició «nostra» i «actual-actuant», *com una sola pregunta*. Husserl s'encarrega de subratllar encara més la segona dimensió de la pregunta per l'origen de la geometria: «preguntem per aquell sentit pel qual va entrar a la història va haver d'entrar, encara que no sabéssim res dels primers creadors ni preguntem per això».

La pregunta filosòfica per l'origen de la geometria es constitueix doncs sobre aquestes dues dimensions, i en aquesta bilateralitat de la pregunta rau la seva especificitat respecte del plantejament filologic-històric, que comença directament i unilateralment des de la qüestió dels orígens històrics de la geometria³. En la pregunta filosòfica per l'origen de la geometria, segons Husserl, la pregunta pel sentit del seu origen i la pregunta pel seu sentit com a tradició ja actuant en nosaltres són inseparables. L'important és veure que no estem tractant per a Husserl amb dues preguntes, ni amb una pregunta composta de dues parts: al contrari, precisament adonar-nos que el sentit de la coordinació remarca-

3. El que el plantejament filosòfic-fenomenològic no pot acceptar és el «salt metòdic» que respecte a la interrogació sobre l'origen de la geometria suposen els plantejaments filologic-històrics. Però no ens equivoquem: el «salt» metòdic no es refereix aquí al salt cronològic segons el qual hom pot instal·lar-se immediatament i fàcilment fa milers d'anys tot assistint a l'origen de la geometria a Egipte i Mesopotàmia responent la pregunta històrica des d'aquelles coordenades històriques com a ja donades. Gairebé al contrari; el salt es refereix al fet que el plantejament filologic-històric no reïx a veure «el més proper»; la connexió de la nostra pregunta sobre la nostra geometria com a investigació filosòfica sobre l'origen del coneixement amb la pregunta sobre el naixement històric de la geometria, i la seva identitat final. La qüestió remet, finalment, a la consideració sobre la diferència entre el que hem anomenat accés directe i accés indirecte a la història.

da per Husserl és tot un altre que el de lligar una interrogació general sobre dos camps en principi separats i diferents, cosa que pot ser una de les guies conductores de tot el text (i no precisament la més dolenta), que podria ser entès des d'aquí com l'explicitació exacta de l'esforç de comprensió d'aquesta unitat.

Perquè aquesta unitat no és tan evident com en principi podria semblar. En principi sembla que una qüestió és la del *naixement* de la geometria, i una altra és la de la *conservació* de la geometria. L'estructura de la pregunta de Husserl, no obstant això, parteix (desafiant aquesta lògica divisió) d'una unitat que s'expressa en una bilateralitat: la pregunta sobre l'origen de la geometria és una pregunta per *un* sentit originari (*ursprünglichsten Sinn*) pel qual⁴ una vegada va néixer, i va esdevenir tradició (*Tradition*) per a nosaltres. Per tant, se suposa una unitat entre el sentit pel qual la geometria «neix» en un moment i el sentit que la «conserva».

L'equívoc contra el qual Husserl actuaria en la presentació de la seva pregunta (i contra el qual reaccionarà durant tot el text) consistiria a confondre el sentit originari general que unifica i dirigeix la pregunta fenomenològica en la seva especificitat amb l'origen com a naixement «en un moment donat» del temps, del qual aquest darrer seria només (per a Husserl) una dimensió possible de la pregunta. L'altra dimensió possible d'aquell «sentit originari» referiria precisament a quelcom molt distant a aquell i molt proper a nosaltres: el «sentit originari» pel qual es pregunta és, no menys que aquell origen històric, també el *sentit de la nostra geometria*, amb la qual aixequem els nostres edificis i confeccionem els objectes que ens envolten durant la pràctica totalitat del temps de les nostres vides; la geometria tal

4. Per tant, una relació de *causalitat* entre l'*unívoc* «sentit originari» i els *dos* sentits que vindran tot seguit.

com està conservada en els nostres manuals i en les nostres biblioteques. Veiem, doncs, ja plantejada en la pròpia estructura bilateral de la pregunta la problemàtica sobre la qual pivotarà tot el text: ¿quina és la relació entre la unitat de la pregunta i la seva bilateralitat? ¿És descendent del sentit originari al sentit de l'origen històric i al sentit de la nostra geometria, o ascendent des de l'equívoc entre l'origen històric i la nostra geometria fins a un «sentit originari» il·lusori?

L'estructura mateixa de la pregunta ens situa la problemàtica del text. Però creiem que cal fer un esforç més per comprovar la problemàtica de la curiosa coordinació sobre la qual s'aixeca la pregunta: ¿en virtut de què se'ns presenten aquestes dues preguntes «diferents» sota el prisma d'una sola interrogació comuna? Dit d'altra manera, ¿com podem ni tan sols *fer* la pregunta? Tenint en compte, és clar, que som en l'àmbit d'una investigació fenomenològica. ¿Quina és la síntesi sota la qual s'ha pogut obtenir un fenomen unitari tal que pugui ser objecte d'una sola interrogació unificada sobre origen i tradició? ¿A quina experiència respon? És, doncs, legítim preguntar-se, definitivament: ¿què «solda» les dues parts de la pregunta en una pregunta nova, unitària i específica, més enllà d'una mera juxtaposició de dos *quid*, de manera tal que cal parlar de la fenomenologia com a «meditació històrica», tot seguint un procediment específic respecte al d'altres investigacions fenomenològiques en altres textos de Husserl?

2/ La constitució «en ziga-zaga» de la meditació històrica des de l'estructura bilateral de la pregunta per l'origen de la geometria

Una possibilitat de resposta se'ns ofereix en el primer desplegament del text a partir de la formulació de la pregunta que podríem anomenar pròpiament la *constitució*

de la meditació històrica, que procedirà a continuació, i que ens ocuparia una part relativament molt breu del text. A penes dues planes de «fonamentació» del procediment que se seguirà en la forma de la meditació històrica, quantitat ridícula si la comparem amb el volum de planes que Husserl ha emprat abans d'iniciar les seves molt diverses investigacions fenomenològiques en multitud de diversos àmbits. Derrida creu veure en això una feblesa inevitable de la meditació històrica en la «superficialitat relativa de la seva descripció»⁵. Merleau-Ponty, per la seva banda, passa també molt ràpidament per sobre de les dues primeres planes de constitució del procediment per situar-se decididament en la qüestió central de la relació entre el substrat sensible de la significació i la idealitat matemàtica, per allí desplegar les seves anàlisis fenomenològiques⁶. Podríem qüestionar la poca atenció generalitzada en la lectura atenta de les primeres planes de la constitució de la meditació per la pràctica totalitat dels intèrprets, però és cert que, almenys aparentment, aquesta constitució sembla lluny de tenir la profunditat d'anàlisi d'altres inicis fenomenològics husser-

5. J. DERRIDA, *Introduction a l'Origine de la Géométrie*, Paris: Épyméthée, 1974, p. 12. Derrida parla de «superficialitat relativa» en tant que la meditació de Husserl pressuposaria ja moltes conquestes anteriors de la fenomenologia, com la constitució de les objectivitats ideals de la lògica i del llenguatge en general, la constitució correlativa de la intersubjectivitat, i totes les investigacions que les possibiliten, etc. Però Derrida adverteix, molt intel·ligentment al nostre judici, que hom podria incórrer la temptació d'«invertir» aquesta relació de dependència: ¿no inverteix el fenomen de la «crisi» com oblit dels orígens la dependència dels resultats d'aquelles investigacions a la urgència d'aquesta meditació? Aquesta pregunta, fonamental per entendre el sentit global del text que ens ocupa, és essencial a l'hora d'interpretar si Husserl ens està proposant o no una veritable «inversió» (*Umkehrung*) de la fenomenologia, qüestió que encara espera resposta.

6. M. MERLEAU-PONTY, *Notes de cours sur «L'origine de la géométrie» de Husserl*, R. Barbaras (ed.), Paris: PUF, 1995.

lians, i se'ns presenta com una «narració distesa». Deixem ara per ara aquesta discussió⁷. L'important, en la breu constitució formal de la meditació històrica que Husserl ens proposa, és veure com la meditació històrica explícita aquesta bilateralitat específica del tractament fenomenològic de la pregunta per l'origen de la geometria *en el propi moviment de la meditació i en el seu ritme intern*. L'estructura bilateral de la pregunta és representada ja pel moviment mateix de la meditació històrica tal com se'ns està donant: en un constant zigzageig entre la qüestió de l'origen i la qüestió de la nostra geometria com a tradició. Un dels objectius fonamentals de la nostra exposició serà veure detalladament aquest constant moviment de ziga-zaga entre origen i tradició des del «tot» que el configura: la constitució de la meditació històrica.

Mentre el tractament filologic-històric sobre l'origen de la geometria té el seu punt de partida ja en la investigació sobre el naixement de la geometria en un passat històric concret, el punt de partida de la investigació fenomenològica sobre l'origen de la geometria s'ubica amb molta força més aviat sobre aquella segona vessant de la pregunta més subratllada per Husserl. L'estructura de la meditació històrica, tot seguint un ordre analític, parteix així d'*allò que ja sabem; de la nostra geometria*. És a partir d'allò que ja sabem, de la nostra geometria com a donada, a partir de la qual la meditació històrica es constitueix des d'un «tornar a preguntar» (*Rückfrage*) incessant i originari sobre els començaments remots de la geometria com *necessàriament* devien haver estat quant a *profundants (urstiftende)*. Aquests començaments profundants són doncs el que «no sabem». Però, tot

7. Potser més endavant ens adonarem que aquesta aparent feblesa és precisament el tret constitutiu d'una meditació històrica que s'aixeca sobre l'anàlisi fenomenològica de les generalitats com a precomprensions habituals d'allò que ja sempre s'està donant.

i així, aquesta pregunta pels començaments profunds en el seu lloc dins de l'ordre propi de la meditació històrica, segueix estant encara lluny de ser una pregunta pròpiament històrica; ella es constitueix com a *desideratum* necessari d'un punt de partida que és altre que l'històric: el de la reflexió fenomenològica sobre el coneixement, i en aquest cas concret, sobre el coneixement geomètric que, com a tradició, ens mediatitza constantment (mitjançant les seves produccions) en la nostra relació amb el món. La pregunta pels orígens profunds pertany encara, en el moment de fonamentació de la meditació històrica que estem seguint, a allò que encara «no sabem», i serà com a pregunta un moment posterior a l'origen de la meditació, que cal ubicar en la *nostra* geometria i en allò que sabem⁸. Allò que sabem és pròpiament la nostra geometria acabada; la geometria com allò que ens «apareix» des de la normalitat del nostre viure com a corpus donat que conforma una ciència total. A partir d'aquesta geometria nostra, *que és l'origen del tornar a preguntar (Rückfrage) i per tant de la meditació històrica*, i de la qual aquell *Rückfrage* sorgeix, sabem més coses. El «saber» inicial, començament de la meditació, tindrà la forma (diu Husserl) de «generalitats» com a «principis» de la meditació històrica, en tant que pilars en els quals el «tornar a preguntar» originari es funda.

3/ Les «generalitats» (*Allgemeinheiten*), origen de la meditació històrica

No hauríem de permetre, però, que aquesta aparentment lleugera arrencada del text husserlià ens amagués la complexitat real de la constitució de la meditació històrica

8. Podríem dir també, *allò en el qual estem*. Husserl contempla la dimensió «fàctica» de l'horitzó humà com l'horitzó dels sabers que el constitueixen en les mediacions del seu «fer».

que Husserl ens està proposant. Husserl avança a base de grans traços que estaran molt lluny de romandre perfectament clars fins i tot quan la meditació històrica pròpiament ja hagi arrencat. Per exemple, és legítim interrogar-nos sobre què són aquestes «primeres generalitats» donades de les quals parteix el «tornar a preguntar» incessant i per tant tota la meditació històrica. Quin és el seu estatut exacte? El text husserlià obvia qualsevol aclariment o explicació sobre aquesta qüestió, i passa directament a presentar-nos-les en la seva efectivitat immediata. Analitzem-les:

1/ La «geometria acabada», de la que sorgeix el «tornar a preguntar», és una tradició (*Tradition*)⁹ entre altres tradicions.

2/ L'estar humà viu i es mou immers en un sens fi de tradicions de les quals la geometria n'és una més.

3/ El món sencer de la cultura neix en totes les seves formes de la tradició.

4/ Les formes del món de la cultura (nascudes de la tradició) no han nascut només causalment, i *sabem cada vegada més* que la tradició quant a tal tradició ha sorgit en el nostre àmbit de l'*activitat humana*, això és, *espiritual*, encara que *res o quasi res sapiguem en general sobre un determinat origen* ni de l'espiritualitat que a allò va contribuir de fet.

Aquestes «generalitats» són «allò que ja sabem» de la «nostra geometria»¹⁰. El primer que ens cal observar és

9. Aquí arribaríem a un concepte primer, o pre-comprès, en tant que Husserl no donaria cap definició o determinació de «Tradition». La tradició seria doncs un sentit de l'allò en el qual «ja sempre s'està»; és el «què» no-tematitzable de la qüestió que el text intentarà aclarir en la seva descripció funcional en el cas concret i especial de la geometria.

10. Aquesta forma de la generalitat com a origen del *Rückfrage* de la meditació històrica ha de ser posada en relació amb la investigació husserliana sobre el mode de jutjar de l'«en general» tal com ha estat investigat a la tercera secció d' *Erfahrung und Urteil*.

doncs l'ampli concepte sobre el qual l'expressió «nostra geometria» està operant, en tant que base d'aquestes «generalitats»: no com a mer *corpus* en tant que ciència, sinó en un marc més ampli del que l'expressió «geometria acabada» implica. El «tornar a preguntar» no es clava en la nostra geometria actual-actuant com si la geometria fos una mera estructura, quelcom ja simple i mancat de parts¹¹. La geometria és un saber. Com a tal saber, apareix i se'ns dona en un sentit més ampli de ser que com a simple *corpus* de teoremes. El tot del fenomen de la geometria comprèn doncs, força més que la simple interioritat dels seus teoremes i la seva possible aplicabilitat pràctica: comprèn tot el marc fenomènic en el qual ja sempre s'estan donant aquests teoremes i les seves aplicabilitats, com a context d'un saber transmès i rebut d'uns humans a uns altres. En aquest sentit, les generalitats donades són la primera comprensió de com el fenomen total de la geometria se'ns ha donat i ha estat rebut en la normalitat¹² de la nostra recepció. Les generalitats sobre la geometria, com aquella «comprensió primera», són l'única base possible del nostre «tornar a preguntar» sobre

11. El concepte de «part», aquí en sentit fenomenològic; com a *part fenomènica* del «tot» que el fenomen «geometria» com a saber representa.

12. El concepte de «normalitat» (*Normalität*) és fonamental en les exposicions «generatives» de la fenomenologia de Husserl. El concepte té el seu origen ja als manuscrits de l'etapa psicològica, en les controvèrsies amb Meinong, i es desplegarà fins a la seva elaboració fonamental a la darrera obra de Husserl. Podria ser l'equivalent aproximat (no exacte) de la «quotidianitat» heideggeriana, o de la comprensió de «terme mig» tal com estaria tematitzada a *Sein und Zeit*. La diferència entre ambdues instàncies serà tractada més endavant, però podem anunciar ja la diferència essencial: la *normalität* husserliana té com a concepte tota una dimensió *normativa* essencialment diferent de la normativitat de la «quotidianitat» heideggeriana, que es lliga directament amb els modes de la propietat i la impropietat.

l'origen de la geometria, en tant que són la comprensió en la qual la «geometria acabada» ja s'està donant. El tot del fenomen de la geometria com a saber les inclou doncs com a les seves constituents¹³ tal i com ho podrien ser el teorema de Pitàgoras o els axiomes d'Euclides.

El desplegament d'aquestes generalitats primeres ens condueix a la qüestió de l'origen espiritual de la geometria, origen del qual no sabem res o quasi res. *D'allò que sabem passem a allò que no sabem*; de la pregunta per la nostra geometria com a tradició rebuda que ens ha fet un problema en el desplegament coherent de les seves innocents generalitats passem a la pregunta pel sentit del naixement de la geometria. Però Husserl no està fent aquí, segons el que s'ha dit anteriorment, cap anàlisi de proposicions. La naturalesa d'aquest moviment no és la d'una deducció lògica, en tant que aquelles generalitats no eren mers principis formals, sinó el desplegament coherent de la primera comprensió del fenomen de la geometria tal com aquest se'ns presenta en la normalitat de la nostra comprensió. Per tant, el moviment és aquí el desplegament evident de les conseqüències viscudes de les generalitats en les quals ja s'està, en un procediment només formalitzable, per exemple, en el sentit de *narracions* com la que segueix.

La nostra geometria l'hem après de mestres que la van haver d'aprendre en algun moment concret de la seva vida d'altres mestres (això darrer ho sabem encara que nosaltres no coneixem les dades exactes de la data en la qual el nostre mestre va aprendre geometria a l'escola superior, ni la data en la qual es va matricular a la facultat de matemàtiques, ni

13. En la resolució de problemes geomètrics no tenim el tot de la geometria. Aquest ha d'incloure en si tots els processos (en una més àmplia seqüència fenomenològica a la que el fenomen «geometria» va lligada) fins que quelcom com un saber geomètric s'exerceix en la seva efectivitat.

la data i hora de la matinada en la qual el nostre mestre va comprendre per fi adequadament el sentit d'aquell problema de geometria avançada; aquest és un fet evident per si mateix, conegut d'altra manera que mitjançant una deducció). El desplegament obvi d'aquestes consideracions ens condueix a aquella pregunta infantil i profunda alhora: si la geometria s'ha transmès constantment entre generacions constituint una tradició, ¿què va esdevenir exactament amb el «primer geòmetra»?¹⁴ El pas, doncs, del que sabem al que no sabem no té un estatut més complex (però tampoc menys profund), en la fonamentació inicial de la meditació històrica, que el d'aquella pregunta infantil i profunda sobre el «primer geòmetra».

4/ Segon moviment: els «superficials llocs comuns»

Ara bé, aquest és només un primer moviment llampegant. El segon moviment de la ziga-zaga constant entre origen i tradició, iniciat just en l'aparent punt mort de la «quarta generalitat» sobre la nostra geometria rebuda, comença des del «no saber» en el qual ens ha deixat aquella quarta generalitat: en aquell no-saber hi ha un saber implícit, que cal explicitar, *un saber d'una evidència inviolable*. El moment de la pregunta pel primer geòmetra (expressió infantil per als començaments profunds)

14. Repari's que, com moltes vegades en la vida, la pregunta infantil és en la seva innocència més profunda en la seva tosquedat que la pregunta històrica sobre la geometria primitiva; és més pròpiament filosòfica. L'expressió «el primer geòmetra», per altra banda, està lluny de tenir una connotació històrica; no pregunta pel primer geòmetra fàctic (qüestió que ha estat rebutjada amb les primeres paraules del text), sinó per la primera adquisició des d'allò pregeomètric. El nen no pregunta per *qui* va ser aquell primer geòmetra, sinó per *què* va passar en el moment d'aquell primer geòmetra.

conté ja en si el seu saber. Aquest saber s'inicia ara en «*superficials llocs comuns o tòpics*» (*oberflächlichen Selbstverständlichkeiten*¹⁵). Aquí ve la inevitable pregunta: ¿és l'estatut d'aquests «superficials llocs comuns» (que ens passen del no-saber al saber) quelcom diferent de les generalitats fonamentals de la meditació històrica (que ens passaven del saber al no-saber)? ¿És possible establir alguna diferència? Llegim-les tal com Husserl ens les passa a exemplificar: 1/ tot el tradicional prové d'una producció humana¹⁶; 2/ per tant, va haver-hi una humanitat anterior, els homes de la qual (primers inventors) van donar, a partir de materials a mà informats espiritualment forma a allò nou, etc.

La lectura normal d'aquests superficials llocs comuns no ens permet dir en qualsevol moment que hi hagi una discontinuïtat o diferència d'estatut amb les generalitats que eren l'origen del tornar a preguntar incessant i que desembocaven en la qüestió de l'origen, *malgrat que el moviment que estem realitzant (gairebé imperceptiblement) ja no és en principi el mateix que el d'abans*. Sembla com si les seguís-sim enunciant sense cap discontinuïtat. Hem fet una primera ziga-zaga. L'estructura del text avança constantment a base d'aquestes ziga-zagues en les que resideix molt íntimament

15. Kosme de Barañano tradueix per «superficiales perogrulladas», traducció força correcta. *Selbstverständlich* refereix a «conegut per si mateix; evident, obvi». El català emprà «trivialitat», «tòpic» o «lloc comú». Escollim aquesta pel seu caràcter menys pejoratiu.

16. Aquest primer «superficial lloc comú» pot ser entès com una inversió ascendent de la primera generalitat anterior, així com el moviment general donat a partir de la quarta generalitat. La primera generalitat deia: «La geometria acabada és una tradició». La geometria acabada inclou en cert sentit la dimensió productiva no explicitada de la nostra geometria actual quant a tècnica productiva. Ara se'ns diu: «tot el tradicional prové d'una producció humana». Estem, per tant, en el mateix terreny de generalitats, tot traçant una circularitat.

la seva pròpia forma¹⁷. Òbviament, si de l'anàlisi de les generalitats fruit de la interrogació sobre la nostra geometria es desemboca a la pregunta per l'origen, i aquesta pregunta per l'origen troba la seva resolució implícita precisament en l'anàlisi de les generalitats que van originar la pregunta, estem en una circularitat implícita que ens assenjala que ens trobem amb *una sola pregunta que pot ser empresa des de dues pols; no amb una pregunta de dos parts, o amb dues preguntes*. Les generalitats evidents sobre la nostra geometria són, en el seu desplegament coherent i evident, la base de l'interrogar sobre un sentit primer de la primera aparició històrica de la geometria, sentit primer sobre el qual no en sabríem gairebé res; però, tot seguit, se'ns diu que aquest no-saber conté un saber implícit d'una evidència invalidable consistent precisament en generalitats com les que ens havien conduït abans fins a aquell no-saber mateix en la interrogació sobre la nostra geometria. Les generalitats o superficials llocs comuns que ens fan llum sobre l'origen de la geometria no són generalitats o superficials llocs comuns de la geometria mesopotàmica o egípcia, sinó generalitats considerades des de l'anàlisi de la nostra geometria actual-actuant. La pregunta no és doncs una pregunta entre dos plans, un pla present com a problemàtica amb la tradició i un pla històric sobre la qüestió del sentit de l'origen, sinó que es resol en un sol pla únic d'interrogació: el pla sobre l'*origen fenomenològic de la geometria*, que inclou tant la interrogació sobre el sentit de la nostra geometria actual-actuant com la interrogació sobre el sentit de l'ori-

17. Husserl emprà una vegada la imatge de la fenomenologia com a «zigzagueig» en un manuscrit de 1.931. En aquell text, Husserl qualifica la fenomenologia d'«arqueologia». El moviment de la interrogació regressiva de la fenomenologia com arqueologia és caracteritzat no com una «construcció, com en Kant», sinó com una «reconstrucció, comprènent en un zigzagueig», com es fa pròpiament en l'«arqueologia».

gen històric de la geometria *com una sola i mateixa pregunta*. La constitució de la meditació històrica en aquest camí en ziga-zaga *demana* l'origen com a instància fenomenològica de la interrogació en tant que carril invisible sobre el qual es poden donar els girs del zigzagueig entre origen històric i qüestió de la tradició¹⁸. Però aquí podria ser legítima la següent pregunta: per què ens cal aquesta complicada estructura triple entre dos pols i un carril des del qual es fa el zigzagueig? No podríem preguntar directament i simplement per l'origen fenomenològic de la geometria, tot prescindint de la qüestió de l'origen històric i del sentit de la tradició? No podríem simplement fer una investigació fenomenològica sobre l'estatut ontològic de la geometria, per exemple? La resposta a aquesta pregunta és precisament la novetat en el procedir de la meditació històrica com a nova fenomenologia, novetat que es plasma en dues reflexions:

a/ En primer lloc, *el sentit del fet que ens fem la pregunta és un sentit que inclou la qüestió històrica en el mateix moment del qüestionament present*. Simplement, si en el tot del fenomen de la pregunta que ens podem fer sobre la geometria no trobem fenomenològicament (és a dir, en la cosa mateixa) una part que ens lliga l'aparició o manifestació present de la pregunta a la història, *simplement no estem fent bé la pregunta, o almenys no estem fent la pregunta fenomenològica sobre la qüestió*. Dit d'alguna manera, no estem fent una bona anàlisi fenomenològica de les relacions

18. L'origen «fenomenològic», és a dir, aquell que no és ni origen històric «en un primer moment donat de la història», ni mera tradició, però que serà el sentit d'ambdós. Potser en aquest punt resideix el fet més original de l'aproximació husserliana a la pregunta: tant necessita el camí, com a meditació possible en el moment de ser plantejada, de l'estructura de la pregunta, com l'estructura de la pregunta necessita, com el seu desplegament fèrtil i adequat, del propi camí de la meditació.

tot-part (segons la triple estructura) de la pregunta *tal com aquesta se'ns presenta efectivament*.

b/ En segon lloc, la triple estructura de la unitària pregunta és necessària perquè *el zigzagueig entre origen històric i qüestió de la tradició instaura el terreny fenomenològic sobre el qual pot avançar la qüestió del sentit*. Aquesta segona raó és la raó de la *fertilitat*. En aquest sentit, la figura del zigzagueig de la meditació històrica s'oposa a la figura del cercle. De banda a banda del zigzagueig, sobre el carril de l'origen fenomenològic, que inclou els pols com a parts seves, la meditació avança obrint noves qüestions i tancant o desplaçant-ne d'altres.

D'aquesta manera, l'associació entre generalitat i pre-comprensió és així el lligam estructural necessari per la posada en marxa de la investigació: en la generalitat queda condensada la pre-comprensió, però precisament perquè la pre-comprensió és sempre general, i, per tant, intersubjectiva. Per tant, tot el que passarà a desplegar-se-ns a continuació, roman ja formalment a l'origen de la meditació històrica.